

PAPER DETAILS

TITLE: DİLE AİT ÖGELERİN KÜLTÜRDİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

AUTHORS: Esra ELMACIOĞLU

PAGES: 38-50

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2121863>

ULUSLARARASI DİL, EDEBİYAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE, LITERATURE AND CULTURE RESEARCHES МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ, ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ И КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ	<i>Cilt: 5, Sayı: 1, 2022</i> <i>Vol: 5, Issue: 1, 2022</i> <i>Sayfa – Page: 38-50</i> <i>E-ISSN: 2667-4262</i> SCREENED BY iThenticate Professional Plagiarism Prevention
--	---

DİLE AİT ÖGELERİN KÜLTÜRDİLBİLİMSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

A CULTURAL LINGUISTIC EXAMINATION OF LANGUAGE ELEMENTS

Esra ELMACIOĞLU*

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
 Geliş: 08.12.2021 Kabul: 25.04.2022 Anahtar Kelimeler: Dilbilim, Kültürdilbilim, Rusça, Kültürel Etkileşim, Yozlaşma. Araştırma Makalesi	Bir ulusun bireylerinin o ulusla olan bağlarını oluşturan en önemli öğelerden, etkenlerden biri dildir. Dil, insani çerçevede ele alındığında, sadece bir gereksinimin açıklanması olarak kullanılan bir araç olmaktan öte, insana özgü tüm duyguların yansıtılma sürecine eşlik eden bir kavramı açıklar. Herhangi bir toplumun dilini analiz edebilmek için o toplumun tarihiyle birlikte etkileşim içerisinde olduğu diğer toplumların, o dil üzerinde sağladığı etki de gözletilmelidir. Rus dilinin gelişimsel süreci de Vinogradov ve Şahmatov gibi önemli bilim insanları tarafından tarihsel bağlamda sınıflandırılmıştır. XXI. yüzyılda ise dil ve kültür arasındaki etkileşimin dil üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışan kültürdilbilim fenomeninin ortaya çıkmasıyla dil ve kültürün birbirinden bağımsız düşünülemeyeceği gerçeği kabul edilmektedir. Bu çalışmada, dilin toplumlara özgü kültürel değerleri taşımasındaki önemiyle birlikte, bu önemin hangi kültürel ve etkileşimsel etmenler sonucunda bozulmaya maruz kaldığı, bozulmaların önlenmesi amacıyla yapılması gerekenlerin ortaya konulması amaçlanmaktadır.
ARTICLE INFO	ABSTRACT
 Received: 08.12.2021 Accepted: 25.04.2022 Keywords: Linguistics, Cultural Linguistics, Russian, Cultural Interaction, Corruption. Research Article	Language is one of the most important components or factors in forming relations in society. When language is considered in a human context, it refers to a concept that accompanies the process of reflecting all human emotions, rather than being a tool only used as an expression of a need. In order to be able to analyze the language of a particular society, issues such as the influence other societies have on it and on that language when they interact should also be taken into account. The developmental process of the Russian language has also been classified in the historical context related to important scholars such as Vinogradov and Shahmatov. In the 21st century, with the emergence of the phenomenon of cultural linguistics, which tries to reveal the effect of the interaction between language and culture on language, the fact that language and culture cannot be considered independently of each other is fully accepted. In this study, it is aimed to reveal the importance of language in carrying cultural values specific to societies, as a result of which important cultural and interactional factors are exposed to deterioration, and what needs to be done to prevent deterioration.

* Dr. Öğr. Üyesi, Yozgat Bozok Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yozgat / Türkiye, E-mail: esraelmacioglu@hotmail.com.

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4689-6060>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz / To cite this article (APA):

Elmacioğlu, E. (2022). Dile Ait Ögelerin Kültürdilbilimsel Açidan İncelenmesi. *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 5 (1), s. 38-50. DOI: <https://doi.org/10.37999/udekad.1034152>.

Extended Abstract

Language, which is one of the most effective elements in revealing the national characteristics of societies, is started to be discussed within the framework of cultural and historical concepts in the light of scientific researches made at the end of the twentieth century. These studies lead to the development of interdisciplinary fields in order to analyze the connections between language and culture. As a result of the research conducted within the framework of these concepts, cultural approaches emerge with the view that language and culture cannot be handled in a separate context. The perspective of cultural linguistics approaches is shaped around three different disciplines such as ethnolinguistics, sociolinguistics and cultural linguistics. Basically, these branches of science deal with language and culture from different perspectives. They examine the structuring of traditional forms of culture with the perspective of cultural linguistics, ethnolinguistics, mythology, folklore, ethnography and linguistics. These approaches, which are put forward with a common perspective by different disciplines examining language and culture, develop in cooperation. Language should also be accepted as the cultural code of traditional lifestyles and the cultural memory of nations. In this context, negative changes in the language of any nation will also harm the culture. Prevention of language deterioration depends on the determination of possible changes and the measures to be taken in the light of these determinations. When intercultural language and cultural exchange are considered in general, they should first be described as an indicator of harmony. The continuation of this harmony between the fields in which any culture or language affects the other language is possible when the target culture and language are handled by adaptation to the existing rules and structure. Adapting the structuring process of linguistic and cultural transitions to current conditions can be achieved through a holistic study and research in this area. In such a context, research on common approaches of disciplines such as cultural linguistics and its supporting ethnological and sociolinguistics can be given as an example.

In this study, which is a cultural linguistic research, the negative changes on language have been examined under the titles of literary language-elite culture, dialects and dialects-folk culture, simple folk language-popular culture, slang-subcultures. Along with these titles, it has been tried to convey what are the mistakes made in the spoken and written Russian language, the importance of preserving dialects and idiolects, the negative effects of slang on the representatives of culture, the research sample of the Belarusian Vitebsk Region of Maslova, a scientist working in the field of cultural linguistics. As a result of our research, the social-commercial activities and technological developments of the nations with each other are considered as one of the main reasons for the change of language with influences from outside. In order for this change to reflect positively on the target language, the necessity of revising that language in accordance with the current grammar and social structure should be taken into consideration. If regulations are not made in this context, as a result of these changes, the negative effect that occurs mostly in the language is primarily reflected on the spoken language, and the wrong uses of language become stereotyped over time. The spread of misused patterns also permeates the written language that creates artistic and scientific texts used by the elite of the society. In our research, it is revealed first of all under which headings these factors that cause language deterioration are discussed. It is observed that anti-humanist actions, which are the most important of these factors, cause young people to lose their culture of speech and traditional cultural codes, and also facilitate deterioration in the moral structure of the existing culture. Another important factor is the existence of a new computer language based on the use of electronic devices, which are at the center of our lives, and the existence of technical terms used in this context, as a result of technological developments. The penetration of all these negative effects into the target language as a synthesis is one of the main reasons for the corruption in culture. In the light of all these changes, this study guides the negative effects on the languages and cultures of nations and the precautions to be taken as a result of these effects.

Giriş

21. yüzyılda dilbilim, dili sadece iletişim ve kavrama aracı olarak değil, ulusların kültürel kodlarını içerisinde barındıran bir olgu olarak araştırmaktadır. Dilin ulusların kültürel kodlarının taşıyıcısı olarak kabul edildiği yaklaşımın temelleri, Wilhelm Von Humboldt ve Aleksandr Afanasyeviç Potebnya gibi önemli dilbilimcilerin çalışmaları ile atılmıştır (Maslova, 2004).

Ünlü dilbilimci Humboldt dil-kültür bağlantısı üzerine; *'Diller, kendi başlarına ve bağımsız olarak doğmamakta, bağlı bulundukları kültür çevrelerinin özelliklerine göre ve özelliklerle birlikte gelişmektedirler'* (Doğan 2003: 155) ifadesini kullanır. Johann Gottfried von Herder'e göre ise: *'Dil kültürün aktarım aracıdır. Kültür ise bir topluluğun, bir toplumun yaşam biçimidir'* (Doğan, 2003).

Bu verilen tanımlarla ele alınacak olursa, dil ve kültürün, insanoğlunun ve toplumların yaşamlarını sürdürebilmek için gerekli olan besinlerden, bunların elde edilmesine, giyim kuşam ve barınmalarından, tarım-hayvancılık, balıkçılık gibi uğraşlarına, aile yapılarından geleneklerine, müzik, dans, yazılı ve sözlü yapıtlarına, bireylerin birbirleri ile ilişkilerinde geçerli olan kurallara, selamlaşma biçimlerine kadar uzanan çok geniş bir çerçevede ele alınması gerekliliği ortaya çıkar. Bu bağlamda, budunkültürel öge olarak adlandırılan milli kültür öğelerinden oluşan dil birimlerinden söz etmekte fayda bulunmaktadır. İçerik bakımından dil veya konuşmaya ait olan budunkültürel öğeler üçe ayrılır: 1- Halkın somut kültürünü yansıtan budunkültürel öğeler; 2- Halkın manevi değerlerini yansıtan değer sistemini içeren budunkültürel öğeler; 3- Halkın iletişim kültürünü yansıtan iletişim ve davranış kurallarını içeren budunkültürel öğelerdir (Ahmetjanova, 2014). Kısaca farklı toplumların farklı yaşam biçimleri vardır. Farklı toplumlar yaşadıkları ortamın coğrafi koşullarına göre yaşam biçimleri oluşturur ve bu biçimler budunkültürel öğelerin ortaya konulmasına yardımcı olur. Örneğin; Bir Eskimo'nun yemek yiyişinden (etin bir ucunu ısırmışken, kalan kısmını bıçakla kesmesi) bir Afrikalının kine (çanaktaki yemeği dört parmağıyla alarak ağzına götürmesine), Uzakdoğuların çift çubukla karınlarını doyurmalarına, çatal bıçak kullanan uluslara kadar yemek yeme biçimlerindeki farklılıklar, selamlaşmalarında da kendini gösterir. Benzer bir biçimde, Türk ve Rus kültürlerindeki misafir davetlerinde, selamlaşma, taziye ya da yemek yeme biçiminde farklılıklar görülebilir. Uzakdoğu ülkelerinde selamlaşma ve teşekkür için belin bükülmesi ve iki elin üst üste çatılarak göğse götürülmesi söz konusu iken, Türk kültüründe iki veya daha fazla sarılma, kucaklaşma ya da öpüşme selam verilen kişiye duyulan yakınlığa göre değişebilmekte ve samimiyet göstergesi olarak algılanabilmektedir (Doğan, 2003).

Dil bir kültür olgusudur, zira: 1) dil, atalarımızdan miras aldığımız kültürün bileşen parçasıdır; 2) dil, kültürü benimsediğimiz temel bir araçtır; 3) dil, tüm kültür niteliği taşıyan olgulardan en önemlisidir, kültürün özü olan bilimi, dini, edebiyatı anlamak istiyorsak, bu olguları dile benzer bir şekilde oluşan kodlar olarak incelemek zorundayız; doğal dil her şeyden çok daha geliştirilmiş bir modele sahiptir. Bu yüzden, kültürün bütünüyle anlaşılması sadece doğal dil aracılığıyla mümkündür (Mosiyenko, 2014). Bu bakış açısıyla, herhangi bir toplumun dilini, o toplumun dilinin her biri farklı kullanan bölgelerine ya da gruplarına göre sınıflandırma yapma ihtiyacı ortaya çıkar. Rus dilini örnek gösterirsek, Vinogradov ve Şahmatov geçmişte dili tarihsel gelişim süreci içerisinde ele almış, dönemlere göre sınıflandırma yapmışlardır. Vinogradov'un sınıflandırması:

- Milli Devirden Önceki Rus Edebi Dili (XI.-XVII yüzyıllar)
- Rus Milli Dilinin Oluşumu (XVII.-XIX. yüzyılın ilk çeyreği) şeklindedir.

Şahmatov ise yine benzer biçimde tarihsel çerçevede;

- Kadim Dönem (XI.-XIV. yüzyıllar)
- Geçiş Dönemi (XIV.-XVII. yüzyıllar)
- Yeni Dönem (XVII. XIX. yüzyıllar) şeklinde sıralamıştır (Vinogradov, 2001).

Bu sınıflandırmalar Rus Dili Tarihi açısından oldukça önemlidir. Rus Dili kültürdilbilim açısından incelendiğinde eski dönemlerde yapılan çalışmalarda ‘Kilise Slav Dili’, ‘Kadim Rus Dili’, ‘Eski Slav Dili’ gibi ayrımlar kullanılmıştır (Özer, 2004). Zaman içerisinde araştırmalar daha da detaylandırılıp; Dil kendi içerisinde ‘Edebi Dil’ (*Literaturny yazık, Литературный язык*), ‘Lehçe ve Ağızlar’ (*Dialekti i gavori, Диалекты и говоры*), ‘Basit Dil’ (*Prostoreçıye, Просторечие*) ve ‘Argo’ (*Argo, Арго*) olmak üzere farklı bir sınıflandırmaya tabi tutulur. N.İ. Tolstoy ise kültürü dört farklı grupta ele almaktadır; ‘Elit Kültür’ (*Elitarnaya kultura, Элитарная Культура*), ‘Kırsal Kültür’ (*Derevenskaya kultura, Деревенская культура*), ‘Şehir Kültürü’ (*Gorodskaya kultura, Городская культура*) ve ‘Profesyonel Kültür’ (*Professionalnaya kultura, Профессиональная Культура*). Bu çalışmada ise dil ve kültür, ortak bir yaklaşım içerisinde kültürdilbilim açısından ele alınacağından;

- Edebi Dil - Elit Kültür
- Lehçe ve Ağızlar - Halk Kültürü (*Narodnaya kultura, Народная культура*)
- Basit Halk Dili - Halk için Kültür (*Kultura dlya naroda, Культура для народа*)
- Argo - Alt Kültürler başlıkları altında açıklanacaktır (Maslova, 1997).

Bu eşleştirmeler kültür yapısı ve dilin kullanım özelliklerine göre yapılmıştır. Ancak herhangi bir toplumda, bu sınırlandırmaların sabit bir düzende kalması birbirini etkilememesi imkânsızdır. Her dil, bir yandan kendi içinde söyleyiş ve anlatım kolaylıklarına yönelmesiyle, yeni türetmelerle, toplumdaki gelişmelerle başkalaşmaya uğrarken, bir yandan da başka uluslarla sıkı ilişkiler, yabancı kültürlerin etkisi altına girme, savaşlar ve güç dengeleri nedeni ile değişime uğrar (Doğan, 2003). Dil dışarıdan aldığı etkiler sonucu farklılaşır, bu onun kültürünü de etkiler. Dil ve kültür üzerinde gerçekleşen bu değişim, kültürel yozlaşma ya da dil yozlaşması olarak adlandırılabilir. Bu etkileşimin örneklerinden birini, V.A. Maslova’nın Slav dilleri üzerine çalıştığı Beyaz Rusya’nın Vitebsk Bölgesindeki araştırması ortaya koymaktadır. Maslova, bu bölgede yaşayan gençlerin dili yanlış kullanmasına sebep olan olumsuz etkenleri şu şekilde tespit etmiştir;

- Ulusun genç temsilcileri kitle kültürünün ve satanizm gibi anti hümanist hareketlerin etkisi altında kalmışlardır.
- Beyaz Rusya’ya özgü gelenekler günümüzde muhafaza edilememektedir.
- Gençler ahlaki değerlerden yoksun bir şekilde büyümektedirler.
- Suç dünyası gençlerin gözünde idealize edildiğinden, kullandıkları dil üzerinde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Bu olumsuzlukların ortaya çıkardığı sonuçlar için, gençlerin konuşma tarzlarındaki değişikliklerden örnekler verilebilir:

• Geleneksel ve profesyonel kullanılan sözcüklerin alışımından öğrencilere özgü, sosyolekt olarak adlandırılan yeni bir grup dili ortaya çıkmıştır.

Örneğin; kelime anlamı sabunlamak olan *namilitsiya* (намылиться) fiili argoda gece kulübü anlamında kullanılan *bulkotriyas* (булкотряс) ifadesi *namilitsiya na bulkotriyas* birleşik yapısıyla, diskoya gitmek anlamında kullanılan *shodit na diskoteku* (сходить на дискотеку) yerine kullanılmaktadır.

• Suçlulara özgü dilin de gençler üzerinde önemli etkileri ortaya çıkmıştır.

Örneğin; *Kapusta* (капуста) lahana anlamındaki kelimenin, *dengi* (деньги) para sözcüğünün yerine tercih edilmesi.

Düzen sağlamak için kullanılan *militsyayskaya dubinka* (милицейская дубинка) polis jopu ifadesi yerine insancıllaştırıcı *gumanizator* (Гуманизатор) ya da demokratikleştirici *demokratizator* (демократизатор) gibi kalıpların türetilmesi.

• Lehçelere özgü kelimeler ile profesyonel anlamda kullanılan kelimelerin karışımından yeni kelimeler türetildiği gözlenmiştir.

Örneğin; *Popast v militsiyu* (попаст в милицию) Polise yakalanmak ifadesi karşılığında *zaskoçits* (заскочить)¹ ya da *zaskoçit* (заскочить)² kelimeleri oluşturulmuştur.

İçkili meclis kurmak ifadesi olan *ustroit pyanku* (устроить пьянку) kalıbı ise şişe topu çevirmek ifadesini karşılama gereken *butulbol pagulyats* (В бутылбол пагуляць) gibi alışım bir kelime grubu ile aktarılmaktadır (Maslova, 2004).

Bu araştırma Beyaz Rusya’da yapılmış olmasına rağmen dillerin ve kültürlerin maruz kaldığı olumsuz koşullar birçok ulusta benzerlik göstermektedir. Gençlerin dili üzerine yapılan bu araştırmaların yanı sıra kültürdilbilim açısından halk ve elit tabakanın kullandığı dillerde farklılaşmalar da ortaya çıkmaktadır.

Edebi Dil – Elit Kültür

Bir dil, kendi içerisinde konuşma ve yazı dili olmak üzere iki ana başlık altında ele alınabilir. Yazı dili, eserlerde, kitaplarda, yazışmalarda kullanılan ve kültürü devam ettiren medeniyet dilidir. Ona edebi dil, resmi dil veya ortak dil de denilebilir. Edebi dil üzerine birçok tartışma olmasına rağmen bazı milletlerin dillerinde henüz böyle bir ayrım söz konusu değildir. Ancak edebi dil kavramı şu şekilde özetlenebilir; Edebi dil herhangi bir ulusun standart ve resmi bir şekilde belirlenip, kullanılmakta olan dilinin yazılı biçimidir (Burıkin, 2002).

Toplumlarda elit olarak adlandırdığımız grup edebi dili ve elit kültürü kullanmakta olan sanat, bilim-teknik gibi işlerle uğraşan aydın kişilerdir. Ancak çevresel faktörlerin de etkisi ile edebi dilin formunda da bozulmalar gözlenmektedir. Edebi dil ve elit kültür üzerine çalışma yapan bilim insanları E. Goldın ve O. B. Sirotina bu farklılaşmaları ortaya koydukları orta edebikültür (*sredneliteraturnaya kultura* -среднелитературная культура) kavramı üzerine araştırmalarında ortaya koymaktadırlar. Bu çalışmalarda, orta edebikültüre ait eğitimli

¹ Belarusçada uğramak, atlamak anlamında kullanılan argo kelime.

² Rusçada atlamak, uğramak anlamında kullanılan argo kelime.

şahısların, kelimeleri kendilerine has özgür bir telaffuzla kullandıkları, bazı üslupları ihmal ettikleri, konuşmalarında yabancı kelimelere sıklıkla başvurdukları ve başlıca resmi kuralları ihlal ettikleri gözlenmiştir (Maslova, 2004). Maslova da Vitebsk bölgesinde yaşayan aydın kesimin konuşma kültüründe gözle görülür bir deformasyon olduğunu saptamış, bu kesimin temsilcileri aydınların, bilim adamlarının, ekonomistlerin konuşmalarında gereksiz yinelemeler olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Örneğin; *servisnoye obslujivaniye* (сервисное обслуживание) servis servisi biçiminde çevrilebilen kalıp Türkçede servis hizmetleri olarak iki farklı kelime ile kullanılabilir. *Rinoçnyy marketing* (рыночный маркетинг) Pazar pazarlama yinelemesi de aynı biçimde piyasa pazarlaması olarak kullanılmalıdır (Maslova, 2004). Rusça kullanımlarına bakıldığında, bu iki ifadede de kelime tekrarları göze çarpmaktadır.

Bunun yanı sıra konuşma dilinin edebi dil üzerindeki etkisi sadece basın dilinde değil, bilimsel ve sanatsal metinlerde de görülmektedir. Tarihsel bağlamda, herhangi bir toplumda konuşulan ve yazılan dilin sözvarlığını ortaya koyabilmek için gazete haber dillerinin incelenmesi de farklı bir yöntem olarak kullanılabilir. Maslova, yapmış olduğu araştırmada bu gibi örneklerle de yer vermiştir. Örneğin 1999 yılında Voronej Devlet Üniversitesi'nin yılda iki kez çıkardığı *Vestnik* dergisinde yer alan bir çalışmada şöyle bir cümle geçmektedir;

Literanurniye dannıye svidetelstvuyut ob uluçşenii fiziologičeskogo sostoyaniya nasekomih pri oslablenii ih kormvıh rasteniy (Литературные данные свидетельствуют об улучшении физиологического состояния насекомых при ослаблении их кормовых растений). Edebi veriler, bitkilerin yemlerinin azaltılması durumunda, haşaratların fizyolojik olarak iyileştiğini ortaya koymaktadır (Maslova, 2004).

Araştırmacı sözü edilen örnekle, farklı alanlara ait terminoloji ve konuşma dilinin karışması ile ortaya çıkan ifade bozukluğuna işaret etmektedir. Edebi dil, bir toplumun herkes tarafından net bir şekilde anlaşılması ve bilinmesi gereken bir olgusu iken, bu tarz hatalı kullanımlar etkisini zayıflatmaktadır.

Lehçe ve Ağızlar – Halk Kültürü

Merkezden uzaklaşan dil toplulukları dil içi ve dil dışı etkenlerle, kimi zaman farklı doğa koşullarıyla, yabancı kültürün etkisiyle ve zaman zaman bir kapalı bölge oluşturarak farklılaşırlar, bunun sonucunda lehçeler (*dialekti-dualekty*) doğar. Aynı lehçe içerisinde küçük ayrımlar gösteren kullanımlara ise ağız (*gavorı-govory*) denir. Her dil, farklı bir dil ailesinden gelir ve kendi içerisinde kullanılma özelliklerine göre sınıflandırılır. Örneğin Rus Dilini;

- Dil ailesi ----- Hint-Avrupa Dil Ailesi
- Dil topluluğu ----- Baltık-Slav Dilleri
- Lehçe ----- Rusya Rusçası
- Ağız(şive) ----- Moskova'da Konuşulan Rusça
- Birey Dili ----- Puşkin'in Şiirlerinde Kullandığı Dil

Başlıkları altında sınıflandırabiliriz. Bir ülkede, konuşulan lehçe ve ağızlar içerisinde yaygınlaşan ve egemen olana ortak dil denir (Bayraktar, 2004). Lehçelerin ait olduğu topluluğun dilsel kimliğinin öğrenilmesi dilin bugünü ve geleceğine temel olan geçmişinin korunması açısından önemlidir. Edebi dili kullanan halk ile lehçeyi kullanan halk o dili farklı bir şekilde ifade etmektedir. N. İ. Tolstoy’a göre: ‘*Tüm ulus kültürleri lehçeler üzerinde kuruludur*’ (Maslova, 2004). Bir dilde ne kadar çok lehçe varsa kültürü o kadar zengindir. Örneğin, Rus dilinde ‘ev’ kelimesi farklı bölgelerde farklı şekilde ifade edilmektedir; “*Dom, izba, hata, horomı, kuren*” (Дом, изба, хата, хоромы, курень) tüm bu kelimeler aslında insanların içinde barındığı yer, konut, hane anlamındadır. Ancak tek tek incelenecek olunursa, her birinin Rusya’nın farklı bir bölgesinde kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

Dom: Herhangi sıradan bir bina.

İzba: Köyde bulunan doğranmış ahşaptan yapılan ev. Rusya’nın kuzey ve güneydoğu bölgelerinde kullanılmaktadır.

Hata: Kilden yapılan, beyaz badanalı ev ve özellikle Ukrayna, Beyaz Rusya ve Rusya’nın güneyindeki yerlerde kullanılmaktadır. .

Horomı: Genellikle iki katlı, büyük evler için kullanılır. Yazlık ve kışlık evler için de kullanılabilir. *Hram* (Храм)= Eski Rusça kilise kelimesinden geldiği düşünülmektedir.

Kuren: Hata ile aynı anlamdadır, güney kesimlerde kullanılmaktadır. Çağatay Türkçesinden, eski Özbekçede var olan “Küran” (kalabalık, kabile, erkek grubu ve fırın v.b.) kelimesinden geldiği ileri sürülmektedir (Nazvaniye jilişça, Erişim).

Aynı anlama sahip tek bir kelimenin bile, her bölgede farklı bir kültürden etkilenip farklı şekilde kullanılması, coğrafi konumun kültür ve dil üzerinde çok büyük etkisi olduğu varsayımını desteklemektedir.

Araştırmacı Maslova, *Kültürdilbilime Giriş* başlıklı çalışmasında, A. M. Peşkovski’nin dilin lehçelere göre farklı kullanım biçimlerini: “konuşmayı organizmamızın yürüyüş veya nefes alma gibi diğer alışkanlık süreçleri ile karşılaştıracak olursak, aydının konuşması köylünün konuşmasından, ip cambazının yürüyüşü sıradan bir insanın yürüyüşünden, bir dervişin nefes alması herhangi birinin nefes almasından farklı olduğu gibi farklılık gösterecektir” ifadesine değinir (1997). Rusça, Beyaz Rusya, Kazakistan, Ukrayna ve Rusya gibi ülkelerde iki yüz milyon kadar kişinin ana dili olarak kullanılmaktadır. Bu sayı, Rusçanın bu kadar geniş topraklar ve farklı ülkelerde konuşulmasının, büyük lehçe farklılıklarını, bununla beraber de zengin bir kültürü içinde barındırdığının göstergesidir. Profesör Maslova, Vitebsk Bölgesinde Rus lehçelerini kullanan ve eski gelenekleri koruyarak günümüze kadar yaşatan yüz civarında köyün olduğunu tespit etmiştir. Bu bölgenin coğrafi durumundan dolayı çok farklı lehçe ve ağızlara sahip sakinleri de geniş bir yelpaze olarak karşımıza çıkar: Beyaz Rus ağızı, birbirine karışmış ağızlar, Smolensk yakınlarında Vitebsk-Smolensk ağızı, Pskov sınırlarında Vitebsk-Pskov ağızı ve eski gelenekleri devam ettiren köylerde basit eski bir Rus ağızı kullanılmaktadır (Maslova, 2004). Bu ağızların korunması kültürel değerlerin devam ettirilmesi açısından çok önemlidir.

Halk kültürü-halk dili ve edebi dil-elit kültür kültürdilbilimin incelediği bu iki farklı alan karşılıklı olarak birbirlerini etkiler ve besler. Bu alanlar, kültürel kodların bağlı bulunduğu lehçe ve ağızların korunması açısından önem arz etmektedir. Dili, kendi alanında öne çıkaran en önemli özelliklerinden biri de var olduğu toplumun maddi ve manevi kültürü ile olan bağlılığının o dilin sözvarlığına yansımadır. Folklor da bu yansımanın en güzel göstergelerinden biridir. Folklor, halkın manevi kültürünün efsane, inançlar, halk felsefesi, halkın eğitim durumu, estetik bakış açısı, sanatsal zevkleri, ahlaki değer ve idealleri gibi kavramlarını kendi içerisinde barındırır (Maslova, 2004). Bazı araştırmacılar, folklor dilini lehçeler üzerine kurulmuş bir dil olarak tanımlamaktadırlar. Kimisine göre ise folklor da kullanılan dil lehçelerin edebi dilde kullanılma biçimidir. Bu tespitlerle, halk kültürü ve elit kültürün halk dili ve edebi dilin karşılıklı olarak birbirini etkilediği kesinlik kazanır.

Basit Halk Dili - Halk İçin Kültür

Konuşma dili, edebi ve edebi olmayan dil olarak ikiye ayrılır. Edebi konuşma dili kavramı Yu. S. Sorokin adlı bir dilbilimci tarafından öne sürülmüştür. Sade dil lehçe, jargon ve edebi olmayan konuşma dilinden oluşan dilin en alt katmanıdır (Maslova, 2004).

Konuşma dili, günlük yaşamda diğer insanlarla kurduğumuz iletişim sırasında kullandığımız sözvarlığından oluşur. Konuşma dili, doğaçlama yöntemlerle ortaya çıktığından, söylenen sözlerin kurallı bir yapıda olup olmadığına dikkat edilmemektedir. Bunun sonucunda, aynı dili konuşan topluluklarda dahi coğrafi bölgelerin farklılığından kaynaklı ifade değişiklikleri gözlemlenebilir. Bu değişiklikler, tarihsel süreç içerisinde ele alındığında ise o dilin kültürel değişimleri ve lehçeleri şekillenmektedir.

Konuşma kültürü, halkın dili kullanma şekliyle alakalı kültürünün en önemli parçasıdır. Her ulusun kendi iletişim ihtiyaçlarını karşılamak için temel aldığı dili kullanım şekilleri vardır. Bu kullanım şekillerinin, Vitebsk bölgesindeki konuşma dili ve halk kültürü üzerindeki etkisini aşağıdaki başlıklarda belirtildiği üzere etkilediği ortaya çıkmıştır:

- a) Pasif ve öznesiz cümle yapıları yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Vaşı zamečaniya i predloženiya budut proanalizirovani pri neobhodimosti po nim budut priinyati sootvetstvuyuşçie merı (Ваше замечания и предложения будут проанализированы, при необходимости по ним будут приняты соответствующие меры) – Türkçe olarak karşılığı: “Uyarı ve teklifleriniz tahlil edilecek, ihtiyaç durumunda bunlara yönelik uygun önlemler alınacaktır” ifadesinde ve benzeri yapılarda öznenin kullanılmaması Rusçanın konuşma stiline dilde ekonomi ve eksilteli cümleler başlığı altında değerlendirilebilir³.

- b) Kelimelerin çoğul yapıda kullanımında artış görülmektedir.

Stalo jit nevmogotu (Стало жить невмозготу)= ‘yaşamak canına tak dedi’ kalıbında söz konusu kullanım tekil bir ifade iken *daje vodolyayem (даже Водоляем), vodolyey (водолей)* kova kelimesinden türetilmiş uydurma bir fiilin birinci çoğul şahıs çekiminde kullanılarak, aynı ifade yerine kullanılması görülmektedir.

³ Rusçanın konuşma stili üzerine daha ayrıntılı olarak “Rusçanın Konuşma Stiline Yapısal Özellikleri” başlıklı makale incelenebilir.

c) Çekimsiz isimlerin sayısı artmaktadır.

Ya odyela belo platye (Я одела бело платье). (Beyaz elbise giydim) Cümlesi kurallı ve çekimli biçimde *nadet što (надеть что) Ya nadela beloye platye (Я надела белое платье)* biçiminde kullanılmayı gerektirirken tamamen yanlış ifade edilmektedir.

Zamarayu vımoıy (Замараю вымою). (Kirlertirsem yıkarım) Cümlesinde, kullanılması gereken şayet *yesli (если)* bağlacının eksikliği, yapısal olarak ifadenin anlamını belirsizleştirmektedir.

Otdayu podrugı zamıj (Отдаю подругу замуж). (Kız arkadaşımı koca veriyorum) ifadesinin 'arkadaşımı kocaya veriyorum' ya da 'arkadaşımı evlendiriyorum' biçiminde kullanımı daha uygun olacaktır.

Samıyü lyubımıyü (Самую любимую). (Sevdiğim) ifadesinde ise, konuşmanın içeriğine uygun olarak sonuna eklenecek herhangi bir kelimenin, anlamı güçlendireceği aşıkardır. Ancak yazılı bir metinde, bu tanımlamanın neyi işaret ettiğini görebilmek açısından tamlamanın bir bütünsellik göstermesi beklenmelidir.

d) Çekimli isimler çekimsiz gibi kullanılmaktadır.

İ proşu kayutu. (И прошу каюту). (kendim için ayrıca bir kabin rica ediyorum) ifadesinde öznenin eksikliği göze çarpmaktadır.

e) Yeni türetilmiş kelimelere daha çok yönelmektedirler.

Narkota (Наркота)- Uyuşturucu ilaçlar

Çernıha (Чернуха) - Kara kız

Grupıovka (Групповка) – Grup ve benzeri kelimeler, genellikle gençler arasında ve yasal olmayan grup, uyuşturucu ilaç gibi kavramları işaret etmektedir.

f) Özel isimleri kısa formda kullanılmaktadırlar.

İvan adını Van, Pyotr adının ise Pet şeklinde ifade biçimi.

g) Fonetik özellikleri yanlış ya da kısaltmalarla kullanılmaktadırlar.

Vaanşçe (Вануше) = Voobşçe (вообуше) - genellikle, tamamen

Kada (Када) = Kogda (когда) - ne zaman

Tadı (Тады) = Togda (тогда) - o zaman ve benzeri kelimelerde kullanım biçimlerinde ses kaybı ortaya çıkmaktadır.

Üçüncü kültür ya da halk kültürü için kitlesel karakter özellikleri belirleyici olmaktadır. Üçüncü kültür edebi dile özgü güçlü yapılara ciddi bir şekilde zarar verdiğiinden, konuşma dilinde alışık yapılardan etkilenmektedir. Bunun sonucunda da devrik cümle yapıları, normal olarak karşılanmaktadır.

Polyubıla torgaşa (Полюбила торгаша). (Bir satıcıyı sevdim)

Na zemke yivo duşa (На земке его душа). (Onun ruhu şatoda, sarayda)

Bu gibi kullanım bozukluklarının yanı sıra hırsız jargonunun edebi dile etkileri yoğun bir şekilde hissedilmektedir (Maslova, 2004).

Babki (Бабки)= *nine* olarak da kullanılan bu kelime parayı,

Krışa (Крыша)= *dam, çatı* anlamındaki bu kelime hapishaneyi,

Kusok (Кусок)= *lokma, parça* anlamındaki bu kelime zorunlu asker ya da bin ruble para miktarını,

Legaviy (Легавый)= *av* anlamına gelen bu kelime polisi,

Musor (Мусор)= *çöp* anlamına gelen bu kelime ise polis veya güvenlik güçlerini ifade etmek için kullanılmaktadır.

Bu gibi kelimeler, son yıllarda sadece suçluların değil toplumun da sıklıkla kullandığı kelimeler olmuştur. Üçüncü kültür için belirgin bir başka özellik ise lakapların sadece arkadaşlar için değil, önemli siyaset adamları için de kullanılmasıdır.

Beyaz Rusya Devlet Başkanı A. Lukaşenko için çingene anlamında kullanılan *tsıgan (цыган)* benzetmesi. Benzer biçimde Rusya eski Devlet Başkanlarından Boris Yeltsin için *Elkin (Элькин)*, *Yelkin (Елкин)*, *garanti (гаранти)*, *BEN- Boris Eltsin Nikolayeviç* kısaltması (*БЭН*), *Benya (Беня)* Boris adının kısaltmasının daha sevimli versiyonu ve benzerleri gibi. Rusya RUSNANO Yönetim Kurulu Başkanı ve Siyasetçi Anatoliy Çubays için; Anatoliy adının kısaltması *Tolik* ve *kızıl* anlamında *rjaviy* kelimesinin birleşmesi ile *Kızıl Tolik (ржавый толик)*, sadece *kızıl* anlamında (*rıjiy*), kupon anlamına gelen *vauçer (Ваучер)* veya şahsın güçlülüğünü öne çıkarmak için demir oduncu anlamına gelen *jelezniy drovocek (Железный Дровосек)* benzeri farklı lakaplar kullanılmaktadır (Maslova, 2004).

Bu tarz takma isimler kültürel değerleri içerisinde barındırdığından, farklı bir ülkeden gelen herhangi biri o ülkenin dilini çok iyi bilse bile onun için pek de bir anlam ifade etmemesine karşın, aynı kültüre ait iki kişi konuşurken çok rahat bir şekilde ne demek istedikleri bu kodlar yardımı ile anlayacaklardır.

Dillerin anlam içerikleriyle parçası oldukları kültürlerin içerikleri arasında tam bir örtüşme ya da özdeşlik vardır. Bir bakıma şöyle de denilebilir: dil, kültür içeriğinin aynası, onun simgelerle yansıtılması, dile getirilmesidir. Dil ve kültürdeki değişimler doğal sayılabilir; ancak başka dillerden sözcük alırken kurallarını da alıp kendi dilinde kullanma o dilin yapı, sesbilim, anlambilim, sesletim, yazım- okuma kural ve geleneklerini bozar, dilde kargaşaya neden olduğu için de dilde yozlaşma başlar (Tosun, 2005).

Yabancı kelimelerin Rus diline girmesi ile özellikle İngilizceden kelimelerin etkisinin yoğun şekilde hissedilmesi, dili yabancılaştırır. Örneğin gençler memnuniyetsizlik duygularını ifade etmek için; İngilizce *sorun* anlamını ifade eden *trouble* kelimesini olduğu şekliyle Rusçaya aktararak *dikiy trabl (дикий трабл)* kalıbını; *altın* anlamına gelen *gold* kelimesini ise Rusça *altın zincir* kelimesinin karşılığı olan *zolotaya tsep (золотая цепь)* yerine *golda (золда)* olarak; aynı şekilde İngilizce *yaşlı* anlamına gelen *old* ifadesini Rusçada tam karşılığı olan *starıy (старый)* kelimesi yerine *oldoviy (олдовый)* yerine sıklıkla kullanılmaktadırlar. Bu ve benzeri kelimeler sanki Rusça gibi doğal bir şekilde kullanılarak dilde ve kültürde bozulmaya neden olmaktadır. E. Sapir (1949), dil aktarımı ve kültürel etkileşim ile ilgili: “Bir dilin bir başka dil üzerindeki en yalın etkisi sözcük alış verişidir; ancak, bu genellikle tek yönlüdür. Eğer

kültür akışı varsa büyük olasılıkla sözcük akışı da kaçınılmaz olacaktır” ifadesini kullanır. Kültürlerin birbirini etkilemesi, değişimler göstermesi etkilenen ulusun kültürü için yozlaşmaya sebep olmadığı sürece kabul edilebilir.

Kültür değişmesi bir uyum göstergesidir, kültürler zaman içerisinde çevreye uyum sağlarlar. Koşullar değiştikçe yeni gereksinimler ortaya çıkar. Bunları karşılamak için yeni sorunları çözecek deneme, düzenleme ve düzeltmeler yapılır. Duruma göre yeni kurum ve kuruluşlar ortaya çıkarılır. Humboldt; “Bir ulus, dilini kuvvetle etkileyen devrimlerle karşılaşır, yeni olan şeyleri yeni biçim ve karşılıklarla ele almalıdır” der (Tosun, 2005).

Dilbilimci Maslova’nın Beyaz Rusya Vitebsk Bölgesinde yaptığı araştırmalardan yararlanarak buraya kadar anlatılanlarla, Rus dilindeki değişimler ve bozulmaların nelerden kaynaklandığı, lehçelerin ve dildeki yabancı kaynaklı değişikliklerin kültürü nasıl etkilediğinden söz edilir. Hızlı bir kültür değişiminin yaşandığı çağımızda ancak bu değişimlere bilinçli bir şekilde uyum sağlayabilen toplumların dilleri kendilerini koruyabilmektedir. Bu da o toplumda yaşayan insanların kültürlerine ilişkin eğilimleri ve bakış açıları ile ilgilidir. Diller ulusların kimlikleridir, toplumlar dillerini yitirirlerse kimliklerini de yitirmiş olacaklardır. Dünya üzerinde tek bir dil yoktur ki, başka bir kültürün ya da dilin etkisi altında kalmayın. Ancak karşılıklı birbirini etkileyen bu değişimin, etki ettiği dilin yazım ve konuşma kurallarına uyum göstermesi gerekmektedir. Bu konuda dilbilimciler ortak bir bakış açısı ile farklı dillerden kelimelerin kendi dillerine girmesinin yanlış olmadığı, hatalı olanın ise o kelimelerin kuralları ile birlikte kendi dillerine geçmesinin olduğunu kabul etmiş olmalarıdır.

Apro - Alt Kültürler

Herhangi bir ülke ya da herhangi bir dilde, toplumun belirli bir grubunun farklı bir biçimde anlaşmayı sağlamak amacıyla oluşturduğu özel diller argo olarak tanımlanır. Jargon da bu gruba girer. Meslek gruplarının konuştuğu argolara jargon denir (Bayraktar, 2004). Özünde, genellikle toplumların alt katmanlarından bireylerin kullandığı argo, hemen hemen her ülkede, toplumun her katmanında tutunabilmekte, ayrıca bunlar arasında argonun değişik türleri de ortaya çıkmaktadır (Arslan, 2004).

Teknolojinin gösterdiği gelişmeye paralel olarak bilgisayar hayatımızın her alanında etkisini göstermektedir. Bununla birlikte, bilgisayarı yoğun bir şekilde kullanan genç nesil ona ait yeni bir dil geliştirmiştir. Örneğin; bilgisayarla uğraşmayan şahıslara sözlük anlamı *takas* olan *мені* (мэны), bilgisayarı yeni kullanmaya başlayanlara *çaylak* anlamına gelen *чайники* (чайники), program hırsızlarına İngilizce *hacker* kelimesinden *hakery* (хакеры), sadece klavyeyle uğraşanlar *programcılar* anlamında *programmer* (программеры), orijinal program üreticilerine ise *programcılar* *programmist* (программисты) gibi isimler verilmektedir (Maslova, 2004).

Argo konuşulurken kullanılan günlük konuşma dili sözcüklerinin argo sayılabilmesi için; mutlaka günlük konuşma dilinin dışında mecazi bir anlam da taşıması gerekmektedir. Dilbilimci Maslova, Vitebsk Bölgesi’nin çok uluslu bir bölge olduğu için içerisinde birçok topluluğun kültürel kodlarını barındırdığını saptamış, bu farklı kodların konuşma kültürlerini de etkilediğini ortaya çıkarmıştır. Ancak bu çok çeşitlilik tam bir ahenk içerisinde sorunsuz

devam ettirilmektedir. Rus dili ve Belarus dili bir düzen içerisinde kullanılmakta ve birbirini etkilemektedir.

Sonuç

İnsan topluluklarının basit eylemlerinde ve kullandığı dilde o toplumun kültürünün oluşturan temel eğilimler vardır. E. Sapir'e göre (1949); "Kültür, varlığımızın yapısını belirleyen, sosyal bir süreçle öğrendiğimiz uygulama ve inançların, maddi ve manevi öğelerin birliğidir". Topluluklar, sosyal olarak sürekli etkileşim halinde bulunduklarından, dilleri ve kültürleri üzerindeki değişimler kaçınılmaz olacaktır. Milli kültürel değerlerin korunabilmesi, dile ait kültürel öğelerin muhafaza edilmesi yönünde önlemlerle gerçekleştirilecektir. Öncelikle konuşma ve yazı dilinin, sanat, bilim, teknoloji ve medya alanındaki temsilcileri, dili kullanırken gereksiz yinleme, yabancı sözcük kullanımından kaçınarak dildeki deformasyonun önüne geçilmeye çalışmalıdır. Konuşma dilinin, basın, bilimsel ve sanatsal metinler üzerindeki etkisinin azaltılması yönünde hassasiyet gösterilmelidir. Lehçe ve ağızların bir dilin milli kültürel zenginliği olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, bu zenginliğin korunarak gelecek nesillere aktarılması konusunda gerekli önlemler alınmalıdır. Halkın dili kullanma biçimini yansıtan konuşma kültürünün, özellikle farklı bir kültürün tüm nüanslarını öğrenmede en etkili yol olduğu unutulmamalı, yabancı dillerdeki kültürel kodların işaretlerinden biri olarak bu yapıların detaylıca öğrenilmesi, aynı zamanda konuşma diline yabancı dillerden nüfuz eden kelimelerin, hedef dilde bozulmaya sebebiyet vermemesi için o dilin biçimsel özelliklerine uyum sağlayacak bir biçimde kullanılması gerekmektedir.

Kültür ve dil üzerindeki değişimler, yenilenen yapıları, yeni kullanımları ortaya çıkarmakla birlikte, bu değişim gelişme ve bozulma olarak iki farklı yönde karşımıza çıkabilir. Kültürel kodların saklı olduğu dillerin muhafaza edilmesi, toplumların tarihi ve manevi değerlerinin devam ettirebilmesi için en önemli koşuldur. Kültürel etkileşimlerin XXI. yüzyıl teknolojik gelişmeleri çerçevesinde önüne geçilmesi imkânsız, hatta geçmiş çağlara oranla çok daha ciddi oranlarda gözlemlenmektedir. Bunun sonucunda dil ve kültürlerde ortaya çıkan yozlaşmanın minimum düzeyde tutulabilmesi o topluma ait tüm bireylerin ortak çalışması sonucunda gerçekleştirilebilir. Bunun sağlanabilmesi için dil ve kültür üzerine yapılan çalışmaların önem kazanması ve bu konuyu doğru bir şekilde inceleyecek bilim insanlarının yetiştirilmesi için gerekli çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Ahmetjanova, Z. K. (2014). *Ulusun Somut Kültürünün Dile Yansıması*. (S. Ertonga, Çev). O. Kozan (Editör). *Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar* içinde (s.113-123). Gazi Kitabevi.
- Aksan, D. (2003). *Dil, Şu Büyülü Düzen*. Bilgi Yayınevi.
- Arslan, M. (2004). *Argo Kitabı*. Kitabevi.
- Bayraktar, N. (2004). *Dil Bilimi*. Nobel Yayınevi.

- Burikin, A. A. (2002). O sootnoşenii ponyatii literaturniy yazık i pismenniy yazık. *Materiyalı konferentsii, posviyaşennoy 90-letiyu so dnya rojdeniya çlena korrespondenta RAN A.N. Desnitskoy, SP6.* (Erişim) <http://www.philology.ru/linguistics1/burykin-02.htm>.
- Janda, A. Laura, From Cognitive Linguistics To Cultural Linguistics, *For publication in Slovo a smysl/Word and Sense (ISSN1214-7915)*(Erişim) <http://www.slovoa-smysl.com/uit.no/.../janda%20slovo%20a%20sm> (20.08.2021).
- Jukov, V. P. (2007). *Slovar Russkih Poslovits i Pogovorok*. Russkii Yazık Media.
- Mosiyenko, L. V. (2014). Kültürdilbilimde Özlöğuların Sınıflandırma Sorunu. (E. Uğurlutan, Çev). O. Kozan (Editör). *Kültürdilbilim Temel Kavramlar ve Sorunlar* içinde (s.87-100). Gazi Kitabevi.
- Maslova, V. A. (1997). *Vvedeniye v Lingvokulturologiyu*. Naslediye.
- Maslova, V.A. (2004). *Lingvokulturologiya*. Akademiya.
- “Nazvaniye Krestyanskogo Jilişça”. (Erişim)<http://www.gramota.ru/book/village/map1.html> (19.07.2021).
- Özer, Z. B. (2004). *Rus Dilinin Gelişim Evreleri*. Çetin Ofset.
- Sapir, Edward (1949). *Selected Writings in Language, Culture and Society*. University Of California Pres.
- Tosun, C. (2005). Dil zenginliğı, yozlaşma ve Türkçe. *Journal of Language and Linguistic Studies Vol.1. (2): 136-154.* <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlls/issue/9922/122801> (15.10.2021).
- Vinogradov, N. V. (2001). Komputurniy Sleng i Literaturniy Yazık; Problemi Konkurentsii. *İsledovaniye po slavyanskim yazıkam (6): 203-216.* (Erişim) <http://www.philology.ru/linguistics2/vinogradova-01.htm> (02.10.2021).
- Çatışma beyanı:** Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişı ya da finansal ilişkileri bulunmadığını, dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.